

Ustiaketa berriaz hitz bi

1. Plusbaliotik kreditu-ekonomiara

Ohiko inperialismoa garatu gabeko herrialdeetako lan-indarraren esplotazioan aritu da historikoki, alokairuen maila merkeari begiratuz. Baina ekonomia erabat finantzario bihurtu denetik, superinperialismoak bereziki herrialde superabitudunak esplotatzen ditu, haien irabaziak bereganatuz. Hortaz, ohiko ustiaketatik baino askoz haratago joan da gaurko esplotazio erraldoia.

Marxek ez zuen aurreikusi ere egin lan-indarra bere alokairutik at, bere aurrezkitik ere ustiatuta egongo zenik. Izan ere, gaurko kontua finantzarioa da erabat: nazioarteko korporazioek ez dute bereziki bilatzen garatu gabeko herrialdeetako lan-indar merkea. Nazioarteko inbertsiogileek nahi dutena hauxe da: lurra eta higiezinako ondasunak, natur baliabideak (gas, petrolioa), natur monopolioak, trenbideak, hegazkin-konpainiak, telefono eta komunikazio-monopolioak, elektrizitate eta beste energia motetako monopolioak, hau da, gobernuak zorren bidez lorturiko ondasun publikoak.

Inbertsiogile berriek ez dute nahi garatu gabeko herrialdeen garapena (eta berarekin batera egongo litzatekeen lan-indarraren ustiaketa): esan bezala, nahi dutena hauxe da: bertan dagoen kapitala bereganatzea. Haien helburua ez da kapital berria sortzea.

Globalizazio berriak pribatizazioa esan nahi du. Eta horrekin batera lan-indarraren gainean monopolio karguen zergak jartzea, ez bera enplegatzea. Lan-indar hori murriztu nahi dute, ez bera esplotatzea ohiko plusbalioa ateratzeko. Horrek ez dauka inolako zerikusirik Marxek eta hainbat pentsalari marxistek etorkizunerako aurreikusi zutenarekin.

Inbertsiogileek gobernuak kanpo-zorretan egon daitezzen nahi dute. Herrialde horien monetei eraso diete, eta gero Nazioarteko Moneta-Fondoak eta Munduko Bankuak gobernuari esaten diete beren arlo publikoa sal dezaten. Kapital publiko hori da gaur egungo nazioarteko inbertsiogileei interesatzen zaiena.

Gaur egun munduko ekonomia planifikatuta dago, baina ez gobernuen aldetik, ez industria-ingeniarren aldetik, finantza-ingeniaritzan aritzen direnen partetik baizik. Haien helburua ez da inbertsio berriak sortzea, enplegua sortzea eta lan-indar horretatik plusbalioa ateratzea, jadanik existitzen diren aktiboak bereganatzea eta enplegu murriztea baizik. (Ikuspuntu horrek agian zertxobait argitu eta garbi adierazi ahalko du Errusian, kasu, gertatu dena.)

Aipatu bezala, nazioarteko korporazioek jadanik sorturiko kapitala eskuratu nahi dute. Diru gehiago egin dezakete dauden enpresa eta batez ere monopolio horien burtsako balioekin (espekulazioan), sektore horien lan-indarra enplegatzean baino. Mozkinak ateratzen dituzte, langileak kaleratzean eta lan-indarra murriztuz Marxek ezin imajina zezakeen eran eta moduan.

Alokairuak mozten dituzten bitartean, langileak behartzen dituzte beren pentsio-funtsak eta segurantza sozialeko aurrezkiak burtsan jartzera, burbuila finantzarioa puzteko, handitzeko. Hortik, mozkinak etorriko zaizkie.

Kapitalismo industrialaren ondoren ez da gauzatu Marxek nahi zuen sozialismoa, ezta gure egunkarrietan maiz irakurtzen ditugun funtsik gabeko hitz ponposoen ekonomia zein gizarte-mota ere: 'gizarte postindustrial' edo 'zerbitzu ekonomia' zein 'informazio ekonomia' nahiz 'komunikazio ekonomia'. Nonahi azaldu dena finantza-ekonomia izan da. Industria eta ohiko sektoreak finantzatu egin dira.

Plusbalioaren teoria ongi dago historiarako, baina soldatapeko lan-indarra ustiatu barik, egun kapitalismoak pentsio-funtsak, lan-indarraren aurrezkiak, segurtasun sozialeko funtsak eta horrelakoak erabiltzen ditu burtsa-balioko merkatua finantzatzeko, ez produkzio-medio berrietan inbertitzeko. Gaur gehien saltzen dena ez dira ondasunak eta zerbitzuak, burtsa balioak eta obligazioak baizik, baita higiezinako ondasun errealak eta beste aktibo batzuk ere¹. Aurrezkiak inbertitzen dira zor berriak sortzeko². Aurrezkiak burtsa-baloreetan inbertitzen dira, gero balore horiekin espekulatzeko.

Gauza bera gertatzen da jadanik existitzen diren aktiboekin: haien salerosketetan, beraien prezioekin espekulatu egiten da, besterik ez. Bi mundu daude gaur egunean: produktiboa eta espekulatioa. Bigarrena gero eta handiago da, eta etengabe hedatuz doa. Lehena oso garrantzitsua da, parasitua ez den ekonomia mota bat bultzatzeko; baina gaur egun, batez ere, bigarrenari, espekulatioari, aurre egin behar zaio.

Balio-titulu horien gainegitura finantzarioak ez ditu gizartearen ahalmen produktiboak garatzen eta hedatzen. Kapital finantzarioa ez dago industria-kapitalaren menpe. Marxek uste zuenaren kontrakoa gertatu da; etorkizunean ez da gauzatu Marxek uste zuena, alderantzizkoa baizik.

Michael Hudson ekonomialariak dioenez (2005ko e-mailetan), *“Susmatzen dut marxista batek nire ikuspuntuari idealista deituko liokeela. Idealista da ondoko zentzuan, alegia, sistema monetarioa eta finantzarioa Autonomoa da produkzio medio 'materialetatik' eta maiz, oso indartsua denez, bukatzen da industria bera itotzen, adibidez (...) egungo zor-krisia. Finantza industrializatu barik, industria finantzializatzen ari da. Berri txarrak materialistentzat. Baina egoera ozta-ozta ideala da”*.

Gaur egungo diru gehiena ez da erabiltzen ondasunak eta zerbitzuak hornitzeko, burtsa-balioak, obligazioak, hipoteka-bermeak, eta beste mailegu batzuk ordaintzeko baizik, eta ikaragarria da egunero mundu mailan mugitzen den dirutza zeregin horietan.

Hortaz, hona Hudson ekonomistak proposatzen duen ondorio zuzena: edozein gizarte motatan sistema finantzarioa industriari begira eratu behar da, alegia Nazioarteko Moneta-Fondoa eta Munduko Bankuak erakusten dutenaren kontrako politika ekonomikoa. Politika berri horrek hazkunde eta garapen ekonomikorako banku-sistema berezia eskatzen du. Nazio mailan, eta parasitua ez den ekonomia garatzeko, kredituak beharrezkoak dira. Hori dela-eta, Michael Hudson eta zenbait ekonomialari kreditu-ekonomiaz teorizatzen ari dira, *creditary economics*³ izenekoa bultzatuz.

2. Kreditu-ekonomia

Orain dela mende bat ekonomialariek uste zuten sistema finantzarioa eta kreditu-sistema garapen industrialaren prozesuaren parte izango zirela, modu horretan produktibitatea areagotuz. Hala ere, beste gauza desberdin bat gertatu da: sistema finantzarioa zor-sistema bilakatu da, bere dinamika daukala. Eta zor hori, erabat ez-produktiboa dena, industria-ekonomia modernoak itotzen hasi da. Hori dela-eta, Michael Hudson ekonomialaria kreditu-ekonomiaz mintzatzen da, analisi makroekonomiko gisa. Kreditua, ikuspegi horretan, erakunde soziala da, zeinak ondorio produktiboak edota ez-produktiboak izan ditzake. Kreditu produktiboak produkzio-medio berrien sormena esan nahi du. Kreditu ez-produktiboak, aldiz, ekonomiaren zorra areagotzen du.

¹ Ikus FIRE sektorea: <http://www.unibertsitatea.net/otarra/gizarte-zientziak/ekonomia/fire-sektorea>.

² Gogoratzea: aurrezkien eta zorren arteko lotura hori.

³ Ikus hurrengo atala, kreditu-ekonomiari buruz.

Kreditua sortzean ez dago inolako produkzio-kosturik. Gobernuak bankuei monopolio politikoa eman die kreditua sortzeko. Banku batek mailegua ematen du, soilik mailegu-hartzaileari gordailu baten bidez banku-kontuetan kreditatuz, kontu horien aurka mailegu-hartzailea baimenduta dago txekueak idazteko edota eskudirua ateratzeko.

Gaur egungo ekonomian finantza-tituluak dira nagusi, zeintzuk ez baitira ekonomia *errealaren* inongo ispilurik. Eta benetako ekonomia mota horri aurre egin behar zaio⁴, ez erabat birtual eta irreal den balizko mundu bati.

Izan ere, egungo ekonomiak produkzio- eta kontsumo-sektoreetatik at, beste sektore garrantzitsu bat dauka. Egun diru gehiena finantza-sektorean aritzen da, ez produkzioan. Gaurko ekonomialari gehienek finantza sektorea alboratzen dute, existituko ez balu bezala. Hala eginez, balizko munduan aritzen dira, Keynesi jarraituz («*aurrezkiak berdin inbertsioak*») eta egungo munduari bizkarra emanez.

Eta balizko ekonomia hori aztertzen, ikertzen, estudiantzen, irakasten eta hedatzen da etengabe. «*Iker dezagun mundua finantza-kapitala existituko ez balitz moduan*». Horrela, eta soilik aurrezkiak handituz uste da ekonomiek beren zorrak zuri ditzaketela. Teoria zaharberritu horren arabera, aurrezkiak produktiboki inbertitzen dira: errealitatean, alta, aurrezkiak espekulaziorako erabiltzen dira. Aurrezkiak inbertitzen dira zor berriak sortzean, alegia, jadanik existitzen diren aktiboen prezioak altzarazten dira espekulazioen bidez. Errealitate birtual batean aritzen dira ekonomialariak, fikziozko zientzian jardungo balute bezala. Teologia berria asmatu dute.

Baina aurrezkien definizio berri bat behar da. Ohiko definizioaren arabera, aurrezkiak kontsumoan gastatu ez den errentaren zatia da. Baina analisi finantzarioak dioskunez, bankuek beren aurrezkien sarrerak birziklatzen dituzte mailegu bezala. Beraz, pertsona baten aurrezkiak beste pertsona baten zor bilakatzen da. Hori horrela da ekonomia osorako ere.

Jendeak bere aurrezkiak bankuetan jartzen dituenean, finantza bitartekari horiek dirua maileguz berrematen diete mailegu-hartzaileei. Bere errentatik jendeak aurrezten duenarekin kreditu berria sortzen dute bankuek. Finantza-bitartekariak interesak ere birziklatzen dituzte mailegu berrietan. Horrela, ekonomiaren aurrezkien bolumena esponentzialki handitzen da, interesekin batera.

Kredituaren eskaintza-ekonomia ekonomia orokorretik autonomoki hazten da. Aurrezkiak esponentzialki handitzen dira eta horixe da arazoa. Aurrezki horien kontra-partidan gobernuaren zorrak daudenez, zorraren areagotze hori ekonomiatik autonomoki handituz doa. Azkenean banku-sistema osoa eta ekonomia bera irentsiz. (Denboraz, aktibo eta pasibo horiek azkarrago areagotzen dira ekonomiaren errenta osoa baino. Hauxe da, kasu, AEBetan 2000 urtean gertatu zena. Izan ere, AEBetako barneko zorrak azkarrago handitu ziren barneko aurrezkiak baino, Michael Hudsonen hitzetan aurrezki tasa «negatibo» bat sortuz.)

Irtenbidea, noski, banku-sistemaren erreforma sakonetik etor daiteke, ez-produktiboak diren maileguak alboratuz eta beste kreditu-politika bat martxan jarri⁵. Kreditua enplegu berria sortzeko erabili behar da, ez espekulaziorako eta, horren bidez, epe laburreko diru «erraza» lortzeko. Kontu garrantzitsua hauxe da, alegia, banku pribatuek proiektu produktiboetarako kreditu pribatua

⁴ Ikus Michael Hudson-en “The use and abuse of mathematical economics”, *Journal of Economic Studies* 27 (2000): 292-315.

⁵ Ikus <http://es.scribd.com/doc/54724353/Hudson-Michael-The-Creditory-vs-Monetarist-Debate-in-Historical-Perspective>.

hornitzea, ez inflaziogile edo ez-produktibo diren proiektuetarako. (Maiz gobernuek luzatutako kreditu publikoak ez-produktibo edo eta inflaziogileak izan daitezke.)

Baina kontua sakonagoa da. Izan ere, Chicagoko monetaristek (eta oro har, ekonomialari gehienek) soilik begiratzen diete ondasun eta zerbitzuei, diru eskaintza ondasun-prezioei eta alokairu-tasei lotuz. Arazoa da egun diru gehiena finantza-aktiboetan gastatzen dela, ez ondasun eta zerbitzuetan. Kreditu-ekonomia berriak batez ere aktibo-prezio eta jabego eskubide horiei begiratzen die, merkatu finantzarioak baitira nagusi gaur egun.

Kreditu-ekonomiaz jabetzarren, ikus, besteak beste, *Institute on Creditary Economics* delakoan azaltzen diren atal desberdinak⁶.

3. Puntu berriak bertsolaritza berrirako

Lehendabizi utz iezadazue puntuak ongi zehaztea, bertsolaritza berri honetan. *"I agree to disagree"* dio ingelesezko esaldi ospetsuak, hots, euskara arruntean: "ados gaude ez gaudela ados".

Hiritar 'arrunt' askoren aurrean, ekonomia 'akademikoaz' ezer ez dakiten euskal hiritar anitzen aitzinean, hamaika hitzalditxo eman ditut azken bolada honetan. Jende 'arrunt' horiek ez dute izan inongo arazorik hitzaldiaren muina jasotzeko, ulertzeko, eta hainbat galdera horretaz egiteko. Aldiz, ekonomialari ez-arruntak ez dira gai beren eskematxoetatik irteteko, beren ortodoxia sinpletik urrats soil bat emateko, bizi duten ekonomia erabat irrealetik (hau da, ekonomia errealetik erabat urrun dagoen sasi-ekonomiatik) benetako ekonomiara igarotzea. (Gaur egungo benetako ekonomian finantzak aparteko eragina dauka. Izan ere FIRE sektoreak⁷ hankaz gora jarri ditu ohiko ekonomia industrialia, testu liburuetan azaltzen den ekonomia mota hura.)

Hona hemen, tesi moduan, zenbait puntu 'abstraktu', pixkanaka <http://www.unibertsitatea.net/blogak/heterodoxia/> blogean jadanik ukitu ditugunak. Puntuok hainbat gairen funtsa besterik ez dira:

- a) FIRE delakoaren garrantzia⁸.
- b) Makroekonomia da nagusi gaur egungo munduan. Mikroekonomiatik makroekonomiara igarotzea ("agregatuen" bidez) ezinezkoa da.
- c) Mikroekonomiak garrantzia dauka kreditu-ekonomian. (Inbertsio produktiboa eta ez-produktiboa bereiziz eta zergapetzean dauden ezaugarriak, lehentasunak eta irizpideak kontuan hartuz.)
- d) Ortodoxian monetarismoa da nagusi (Milton Friedman-en ildotik sortua eta erabat hedatua dena, baita gure Euskal Herrian ere.)
- e) Ortodoxian bertan agertzen diren irtenbideak, kasu neokaynesianismorik 'hoberena' (Samuelson, Tobin, eta abarrena), ilusio hutsak dira.

⁶ Ikus <http://credec.daastol.com/index.html>.

⁷ Ikus <http://www.unibertsitatea.net/otarra/gizarte-zientziak/ekonomia/fire-sektorea>.

⁸ Ikus <http://michael-hudson.com/2004/06/saving-asset-price-inflation-and-debt-induced-deflation/>.

f) Euskal Herrian lekutan gaude gaur egungo benetako ekonomia aztertzerakoan: agintariak, politikariak, ekonomialariak eta, oro har, mundu akademikoa pozik bizi dira europar paradisu honetan.

g) Nahiz eta independentzia nonahi aldarrikatu, ez dakigu zer suposatzen duen horrek arlo ekonomiko eta monetarioan.

h) Okerrago oraindik 'sozialismoa' aipatzen denean, badirudi batzuk oraindik XIX. mendean bizi direla. Pozik

i) Euskara eta ingelesa dira gure hizkuntza nagusiak Euskal Unibertsitatea bultzatu eta martxan jarri nahi dugunon artean. Euskal unibertsitario 'arruntek' bi hizkuntza horiek erabili behar dituzte.

...

z) Jende arrunta izango da Euskal Herriaren etorkizunaren jabe, baita arlo ekonomikoan ere.